

VERBETERVOORSTELLEN NORMERING WATEROVERLAST

Portefeuillehouder: D.S. Schoonman / stellers: H.A.E. Gloudemans en mw. C. Blom

BESPREEKSTUK (BESLUITVORMEND)**GEVRAAGD BESLUIT**

De CWS wordt gevraagd:

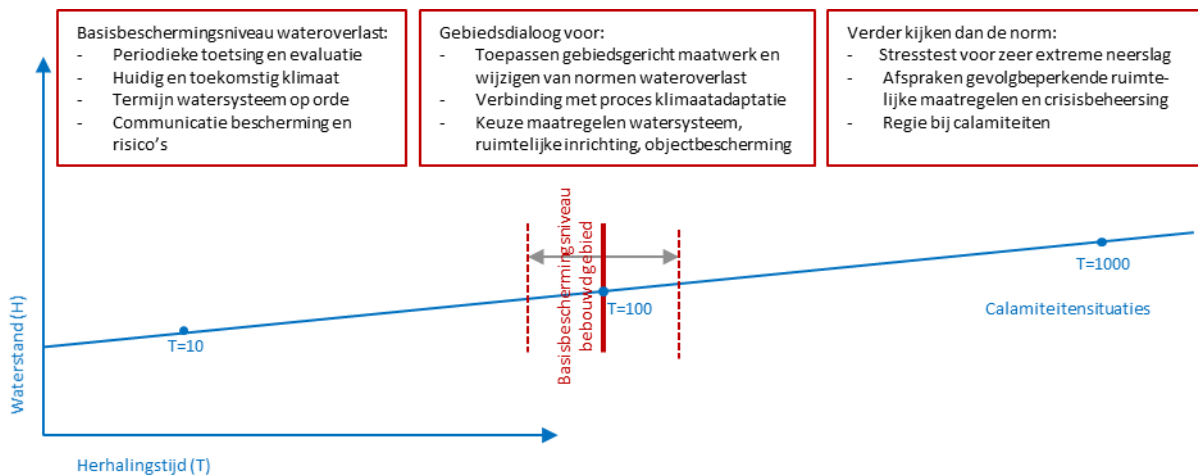
1. Kennis te nemen van de STOWA rapportage 'Normering Wateroverlast, hoe toekomstbestendig is de huidige aanpak en werkwijze? (bijlage CWS 22-3b).
2. In te stemmen met de geformuleerde verbetervoorstellen voor de normeringssystematiek wateroverlast en het voorstel om deze samen met de provincies en STOWA op te pakken in het kader van de
Beleidstafel Wateroverlast en Hoogwater. De verbetervoorstellen hebben betrekking op:
 - a) het vergroten van de transparantie en het bewustzijn bij overheden, burgers en ondernemers over het beschermingsniveau en de risico's in een gebied;
 - b) het benutten van de mogelijkheden om gebied-specifieke afwegingen en keuzes te maken, waarbij het watersysteem centraal staat en niet per definitie de functies in een gebied;
 - c) het meenemen van de zomerse omstandigheden (begroeide watergangen, opgezette peilen) en het toekomstig klimaat (toename neerslagextremen);
 - d) het versterken van de verbinding tussen de toetsing wateroverlast (normatieve situatie) en de DPRA stresstesten voor klimaatadaptatie (zeer extreme situaties);
 - e) het verkennen van de mogelijkheden van een integrale risicobenadering, waarbij naast inundatie vanuit regionale watersystemen ook naar de risico's door falen van regionale waterkeringen, riolering en grondwater wordt gekeken.

DE KERN VAN HET ADVIES

Op verzoek van de themagroep Wateroverlast van de Unie van Waterschappen en de commissie Wateroverlast van STOWA is de afgelopen periode onderzoek verricht naar de vraag in hoeverre het bestaande stelsel van de normering wateroverlast toekomstbestendig is en of het mogelijk is om een meer integrale werkwijze te ontwikkelen op basis van integrale risicobenadering. Dit onderzoeksrapport is onlangs gepubliceerd op de STOWA website (zie bijlage CWS 22-3b).

De conclusie uit het onderzoeksrapport is dat de normering wateroverlast de afgelopen jaren zijn meerwaarde heeft bewezen en in belangrijke mate heeft bijgedragen aan het op orde brengen van de watersystemen en het afbakenen van de zorgplicht. De huidige systematiek en werkwijze kent echter ook enkele knelpunten. Zo zijn de risico's voor inwoners en bedrijven maar beperkt duidelijk, wordt nog te weinig rekening gehouden met het toekomstig klimaat, is de verbinding met klimaatadaptatie (stresstesten en risicodialogen) en de maatregelen in de ruimtelijke inrichting en crisisbeheersing nog onvoldoende en is de normeringssystematiek nog teveel volgend aan huidige functies in plaats van sturend vanuit water.

De onderzoekers stellen voor om de normering wateroverlast als basis/startpunt te zien voor de bescherming tegen inundatie vanuit het watersysteem. In een gebiedsdialog kan de exacte hoogte van dit beschermingsniveau worden bepaald en kan het gesprek worden gevoerd welke maatregelen nodig en haalbaar zijn om wateroverlast door extreme neerslag en klimaatverandering aan te pakken (zie onderstaande figuur).

Hiermee wordt de normering wateroverlast transparanter en kan een doelmatige kosten-batenafweging worden gemaakt tussen maatregelen in het watersysteem (laag 1), de ruimtelijke inrichting (laag 2) en crisisbeheersing (laag 3).

Op basis van het uitgevoerde STOWA-onderzoek, de bespreking in de themagroep Wateroverlast en de concept-aanbevelingen van de Beleidstafel Wateroverlast en Hoogwater worden de volgende verbeterpunten voorgesteld:

- Vergroot de transparantie over de uitgangspunten en beschermingsniveaus van de normering wateroverlast, zodat burgers en ondernemers weten waar welke bescherming wordt geboden en wat ze zelf aan aanvullende maatregelen kunnen treffen;
- Benut bij de watersysteemtoetsing de mogelijkheden om gebied-specifieke afwegingen en keuzes te maken. Ga daarbij uit van het watersysteem en volg niet per definitie de functies in een gebied;
- Hou rekening met zomerse omstandigheden (begroeide watergangen, opgezette peilen) en het toekomstig klimaat (toename neerslagextremen);
- Versterk de verbinding tussen de toetsing wateroverlast (normatieve situatie) en de DPRA stresstesten voor klimaatadaptatie (zeer extreme situaties);
- Verken de mogelijkheden van een integrale risicobenadering, waarbij naast inundatie vanuit regionale watersystemen ook naar de risico's door falen van regionale waterkeringen, riolering en grondwater wordt gekeken. Breng via enkele casestudies de meerwaarde, uitvoerbaarheid en consequenties van zo'n risicobenadering in beeld.

OVERWEGINGEN

- Bij de verbetering van de normeringssystematiek wateroverlast willen we het goede behouden. Er zitten immers ook veel positieve kanten aan de huidige werkwijze.
- De insteek is dat waterschappen en provincies de verbeteringen zoveel mogelijk regionaal oppakken. Aspecten als het rekening houden met het toekomstig klimaat, de verbinding met de DPRA stresstesten en de verbreding naar een integrale risicobenadering willen we gezamenlijk met IPO en STOWA oppakken in het kader van de Beleidstafel.
- In verband met de afhandeling van schadegevallen door wateroverlast is het belangrijk om de normering wateroverlast als referentie te blijven hanteren voor de afbakening van de taken en verantwoordelijkheden van het waterschap.
- Verder willen we de werkwijze niet onnodig complex maken. Onderzoek van STOWA en HKV laat zien dat een integrale risicobenadering meerwaarde kan hebben voor de afweging van maatregelen in het watersysteem, de ruimtelijke inrichting en crisisbeheersing en ook voor het begrip bij inwoners en bedrijven. Er zijn echter ook aandachtspunten bij een risicobenadering waar het gaat om de uitvoerbaarheid en de juridische, organisatorische en financiële consequenties. Vandaar dat we met STOWA en IPO eerst enkele casestudies willen uitvoeren voor zo'n integrale risicobenadering om de uitvoerbaarheid en consequenties nader in beeld te brengen.

BESTUURLIJKE AANDACHTSPUNTEN

In het huidige toetsingskader wateroverlast (STOWA 2011) is afgesproken dat de watersystemen worden getoetst aan het huidige klimaat. Het voorstel om ook te toetsen aan het nieuwe klimaat (2050) is niet nieuw en was destijds ook al opgenomen in het Nationaal Bestuursakkoord Water (2003). Een toetsing aan het nieuwe klimaat leidt tot een toename van de wateropgave en zal extra investeringen vragen van de waterschappen.

Bij de afweging van maatregelen om de wateroverlast aan te pakken dient ook rekening gehouden te worden met de droogte-opgaven in een gebied. Door het vergroten van de afvoercapaciteit kan de droogteproblematiek toenemen, terwijl omgekeerd het verhogen van de waterstanden tot een grotere kans op wateroverlast kan leiden. Door water meer ruimte te geven (robuuste watersystemen) en functies aan te passen (klimaatbestendige inrichting) kan zowel de wateroverlast als de droogte worden aangepakt.

BESPROKEN IN

Het onderzoek naar de werkwijze van de normering wateroverlast is eind 2021 besproken in de Themagroep Wateroverlast en in de Commissie Wateroverlast van STOWA. Er is breed draagvlak om de huidige normeringssystematiek op de bovengenoemde punten te verbeteren.

De verbetervoorstellen voor de normering wateroverlast zijn op 4 februari besproken in de WWS. De WWS adviseert:

- het goede van de huidige normering wateroverlast te behouden;
- het watersysteem en het gebied centraal te stellen, niet de aanwezige functies;
- een omslag te maken van het denken in technische normen naar het denken in wat we in een gebied willen. Dat voorkomt desinvesteringen in het watersysteem en bevordert de integrale gebiedsaanpak zoals de Omgevingsvisie en het Programma Landelijk Gebied voorstaan;
- niet automatisch mee te groeien met de klimaatverandering door het watersysteem steeds weer aan te passen, maar in een gebiedsdialog het gesprek te voeren over het gewenste beschermingsniveau en de daarvoor benodigde maatregelen in laag 1, 2 en 3. Bij planontwikkelingen en maatregelen in het landelijke en stedelijke gebied wordt uitgegaan van de klimatologische situatie in 2050 en 2100;
- aan te geven dat crisisbeheersing (laag 3) nu ook al door waterschappen wordt opgepakt, maar dat er in de aanpak van wateroverlast nog maar beperkt wordt gekeken naar maatregelen voor bovennormatieve situaties en de bescherming van vitale en kwetsbare functies en objecten;
- het voorgestelde besluit aan de CWS aan te scherpen.

VERVOLG/COMMUNICATIE

De oproep aan waterschappen en provincies is om de verbeterpunten ten aanzien van de transparantie, duidelijke kaders en ruimte voor gebiedsgericht maatwerk regionaal op te pakken en door te voeren. De voortgang en eventuele aandachtspunten kunnen besproken worden in de themagroep Wateroverlast.

De landelijke verbetervoorstellen voor een toetsing aan het toekomstig klimaat en eventuele verbreding naar een integrale risicobenadering zullen de komende maanden samen met IPO en STOWA worden uitgewerkt en worden in het najaar opnieuw geagendeerd in de CWS en WWS.

Door de verbeterpunten op te nemen in het eindadvies van de Beleidstafel Wateroverlast en Hoogwater, kan de voortgang de komende jaren worden gemonitord via de Stuurgroep Water.